

Elorri

(Egillearekin izketan)

Pello M. Zabaleta

Euskal-poesiaren soroan langille bikaiñak dauzkagu. Oraingo aldi onetan asko ari zaizkigu esnatzen. Eta poztu bearrean arkitzen gera, ni neu beintzat pozik asko nago ainbeste poeta berrien jaiotzearekin. Aitazen jarri ezkeru, luze jardun bearke nuke, maixu eta maixu biur-tu diren ikasleak aipatzen jarriko banintzake alegia: Lizardi, Lauaxeta, Orixe, Zaitegui, Iratzeder, Miran-de, Aresti eta Gandiaga izendatzen ditu P. Lafitte-k, denak saillean, zaharragoetatik asita aurrera.

Orain "ELORRI" liburuaren egileari buruz jarduteari lotuko naitzaio. Orretarako, A. Gandiaga-ren gelara zuzendu ditut nere pausoak. Izan ere, etxekoa dugu A. Bitoriano Gandiaga.

A. Bitoriano Gandiaga Mendatako Orbelaun baserrian jaio zen. Gaztea da oraindik Umilla oso, eta apaiz egin zanetik praillegaien irakasle da.

Bere jantzi apalen azpian, biotz

aundi bat dauka. Begiak garbiak izadian Jainkoak ixuri dituen arri-garriak ikusmiratzeko. Izan ere, Arantzazu onek ba-ditu Jainkoak jolasetan bezala utzitako amaika txoko eder, ala nola Katabera-n Gipuzkoa osoaren gaifean irikitzen den balkoi zabala. Artzan-buruko gallurretik berriz, begiak banatu orduko Araba laua, itxaso urdifa, arkaitzak, mendiak, sakonak, erriak... Urbia...

Emendik jaso ditu A. Gandiagak bere liburua osatzeko tantoak. Ain zuzen, ez dauka Arantzazu zero zatiak A. Gandiaga-rentzat sekretorik. Eta, Asis-ko Prantzisko deunaren seme on bezala, ez du eder den ezer baztertu. Orrela, prantziskotar izpirituaren frutu otzan goxo bat eskeiñi digu.

Egunero, une oro esango nuke, arnas berri bat ematen dio bere izpirituari. Ain zuzen bere gelara baldin bazijoaz, an arkituko duzu leioa zabalik Arantzazu-ko amildegi

auai begira. Beti zabalik, beti Arantzazu-ra datozen txorifioen kanta zoliak entzuteko prest, gero denak olerki biurtzeko.

Baifia A. Gandiagak biotza du apartekoa. Aundia. Eta bertan dira torre aundiko kanpaiaren barnean burnizko mingaiñak bezala etengabean doñu izultzen.

Bere gorputzean bezela, olerkari sendoa A. Gandiaga. Bere pauso tinkoak ondo emanaz urrutira dijoana, mendi auetan urrutira joaten dakian bezala. Eta galtzen ez dena, Arantzazu-ko bideetatik abiatzen denean galtzen ez den era berean.

Nere adiskide Jose Azurmendi jatorrak —bera ere poeta eta idazlea— auxe zidan bein: "Nik euskal poetaen artean Gandiaga Lizardi-
ren parekoa bezala emango nuke, nor den aundiagoa esatera ausartu gabe". Eta beste norbaitek noizbait: "Gelegizko eskandalua sortuko ez balitz, nik Gandiaga-ren ELO-
RRI liburua Lizardi-
ren BIOTZ-BE-
GIETAN beifio gorago jarriko nuke". Asko esatea da. Ni ez naiz ifior ez iritzi au balezteko ez ukatzeko. Bakoitzak du bere burua lepoaren gainean; zeazertarako eman zion Jainkoa-k.

Entzun nuen baita Antonio Arrue jaunak Arantzazu-n guretzat eman zuen konferentzi ederra. Bilbao-n emanikoa bera. Onek ere gaur euskaldunen artean ditugun lau poeta onen artean jarri zuen A. Bitoriano Gandiaga-ren izena. Antxe ze-

goen bera aurrean, Antonio Arrue-k ziona ezin sinistuz. Baifia egia da, egi aundi, egi soilla.

Poztu nintzan Antonio Arrue-k zionarekin: Izan ere (gure A. Gandiaga-k ori guztia eta geiago merezi du. Apala delako, benetako euskaldun idazlea delako. Poeta aundia delako. Berak esana dakit: "Edonun bizi izan banintz, angó paraje aiek kantatu bear izango nitun. Neri asko gustatzen zaizkit Bilbao-ko Nerbion errekan dabilten gabarra eta ontziak, angó ura... Emen Arantzazu-n nagoalako kantatu dut Arantzazu. Eta Arantzazu au ain txoko latza izaki, nere poema ere "soin gabeko ta ezifia" da, liburuan diodan bezela".

Txundituta geratu izan naiz sarritan liburua eskuetan dudala, gogarte luzean. Biotz aundi batean jaió da ELORRI.

Ifior au guztia gelegizko gauza dela uste baleza, artu eskuetan eta irakurri. "Tolle, lege" diot nik ere Agustin deunari ume arek bezala.

* * *

—Arantzazu-ren gainean liburu bat eman diguzu —Elorri—. Esan al zenezake liburu ori idazteko gogoia noiz erne zitzaizun?

—Mutiko nintzala pentsatu nuan Arantzazu-taz liburu argi ta urdin bat idaztea: letra gutxikin eta tarte zuri askorekin.

—Poesiaz dagoen ezkeru, orduan asi al zifian bertsoak idazten?

—Asi Forua-n asi nintzan neure sentipenak bertsoz ematen.

Olite-n ere idatzi nituan zertxo batzuk: beti norbere kontura eta ifñork ikusiko ote zizkidan lotsa aundiz.

—Eta ez al zenizkion ifñori erakusten?

—Artean ere, baiña ixilpeko gauza bezela beti, lagun bateri edo besteri erakusten nizkien.

—Lagunak zer esaten zizuten?

—Lagunen aldetik beti jaso nituan animuzko itzak. Ezkutuko lantxo oiek agertzera ere lagunak bultzatu ninduten.

—Ez al dizute irakasleak bertso lan orretan lagundu?

—Irakasleak ere, bein nire bertso oiek ikusi zituztenean, asko poztu ninduten ortan jarraitzera.

—Asko idazten al zenuen?

—Ez nuan asko idazten. Asti-uneetan bakarrik. Baiña asti-une oiek niretzat gutxi izan dira. Beti artu izan ditut edo estudioak edo pralle ta apaiz-eginkizun eta lanak edo tarteka ta noiznai azaltzen diran orri edo ari eldu bearrak edo, bertsoak idaztea baiña aurreragoko gauzatzat.

—Beraz, ELORRI, karrera guztiko seme duzu?

—“ELORRI” Arantzazu-n egifia det. Opor-aldietan geiena.

—ELORRI-rekin asi geran ezkeru, agertu itzazu liburu au egitean eman dituzun pausoak.

—Beti izan ditut lagun onak eta beti utzi didate nere idazteko gri-

ñari jarraitzen. Beti utzi didate bi-dea aurreratxoago eta atzeratxoago joaten edo neuk aukeratzen nuan arkaiz-gallurrera irtetzen edo mai-teago nuan erreka bazterra edo itur-ondoa edo pagadia aukeratzen.

—Menditik dena eginda ekarriko zenun orduan?

—Toki oietan artutako apunteak etxean lantzen eta ontzen nituan gero. Lantze ta ontze kontu ori ez det beingoan bukatzekoa izan. Askotan aztertu ditut, askotan desegin, askotan berriztatu.

—Zergatik ori?

—Nere iritziekin sekula ez naiz lasai egon. Sarri galdetu diet lagunei berena. Bai zenbait gizon argiri ere.

—Jarri itzazu batzuk.

—Guztien izenak aipatzea luze nuke bear bada. Ona emen batzuek: Aita Karmelo Iturria, Aita Kandi-do Zubizarreta, Aita Omaetxebarria... Baiña, batez ere, onako bi auk: Don Manuel Lekuona eta Aita Astigarraga. Aueri agertu nai nieke nire esker ona gaur.

—Zure ELORRI-rekin jarraituz. Liburu onetan nortzuk izan dituzu laguntzaille aundienak, laguntzaille-rik izan baduzu beñepein?

—Lenen Jose Azurmendi anai ta adiskide ona jarri nai nuke. Olerkiak nereak dirala, ari zar diot liburu onetan duten ordena ain ederra. Baita ELORRI ori noizbait argitara emateko bultzatu nindutenak ere Gure Pralle-probintzi-ko nagugusi dan Aita Mendia agurgarriak

eta argitaratzeko lan eta arazo-pi-lla guztiak eraman dituan Aita Goi-tiak. Ez diot zorrik gutxien gazte-leraz jarri zidan Aita Pedro Anasa-gasti poeta eta idazlari argiari. Ari ere eman nion buru austerik asko.

Etan ezin aipatu gabe utzi ain irudi ederrez liburua apaindu zi-dan Aita Iriondo, eta batez ere, Aita Villasante. Nire iritziz, iñori bada, oni zor diogu Arantzazu-k daukan euskera-malla. Itzaurrea arena du ELORRI-k Erdi gogoz kontra eto-rrri nintzan liburu ori itzaurrez orni-tzera, bafña etzait izan mesede gu-txiko itzaurre ori.

Beraz, len aditzera eman dizu-danez, ekipoa egindako lan bat da. Eta, benetan esaten dizut: Emengo giro au ta emengo laguntasuna izan ez banitu, ez nuan sekula izango olakorik.

—Zer pentsatzen duzu zure la-nari buruz.

—Nire ustez, euskal-poesiari libu-ru bat eman diot, nik al izan detan ongien egiña.

—Euskal-poesiaren gaifean: zer-nolakoa iruditzen zaizu gure poe-sia?

—Euskeraz poesi on asko idatzi dira. Lizardi, Lauaxeta eta Orixe eta zaarragetatik asko eta berrie-tatik ere bai, ifiungo edonoren au-rren lotsakizunik gabe azaltzekoak ditugu.

—Atzerriko poetaen artean, nor-tzuk irakurri dituzu?

—Irakurri erderatik ikaste ga-raian eta gero ere esku-arteon era-billi ditudan Horazio, San Juan de la Cruz, Fr. Luis de León, A. Ma-chado ta Juan Ramón Jiménez batez ere.

—Ta euskaldunetatik?

—Euskaldunetatik berriz, gure artean ezagunenak diranak.

—Eskerrik asko Aita Gandiaga, eman dizkidazun erantzunengatik. Segi aurrera zure poeta bidean. Eta ia beste liburu bat, oraingo au be-zelako ederra, ematen diguzun. Agur.